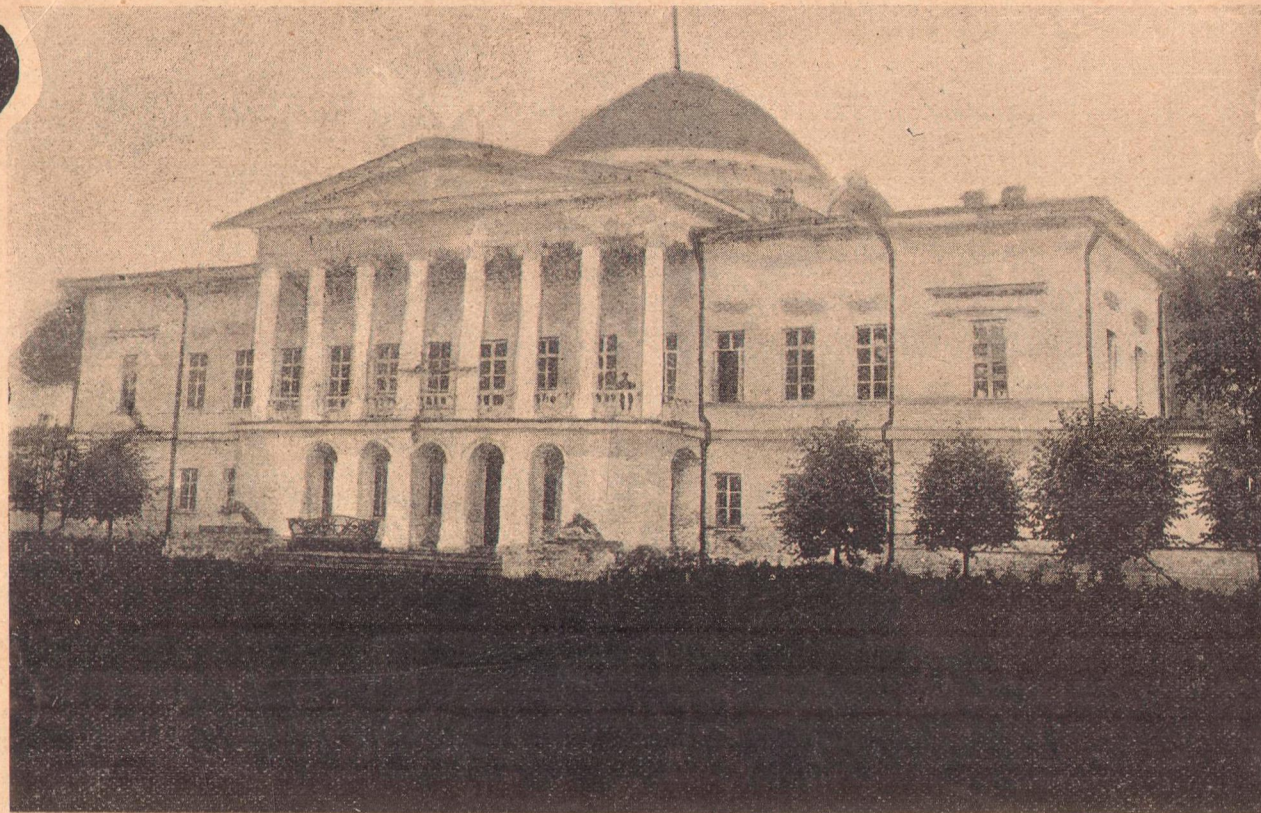

В ПАНСЬКІ ГНІЗДА

Головний будинок—палац в Сокиренцях. Збудовано його у 30 роках XIX ст. Належав цей будинок Галаганам, зараз же в ньому міститься Агропрофшкола

Нарис М. Павленка, фотографії М. Макаренка

УКРАЇНА мала серед багатьох дрібних панських садиб, роскиданих по всій території, де-кілки великих пишних резиденцій великих магнатів, як прим. Диканька, Хотінь, Яготин, Сокиренці й т. д.

Зараз мало що залишилося від усіх цих садиб після всіх бурь революції.

В східній частині сучасної Прилуцької округи містилось два таких великих гнізда: Сокиренці—Галаганів та Тростянець—Скоропадських.

Що можна сказати за минуле цих двох українських панських родів,

Але все минає і зараз у цім великім мавтку міститься Агрономічна Профшкола. Зараз Сокиренці є єдиним великим панським мавтком, що цілком зупілів не зруйнованим.

Частину головного палацу займає музей, який утворено з художніх речей збірки Галаганів. „Калюженські селяне, як зруйнували мавток свого пана,—казали мені селяне,—так й ішли й до нас руйнувати наш мавток й ми на них з кулемета, з кулемета,—отак і відстояли його цілим“.

Сьогодні це не тільки місто з старим, старим величезним парком, з

Головний будинок—палац в Сокиренцях. Збудовано його у 30 роках XIX ст. Належав цей будинок Галаганам, зараз же в ньому міститься Агропрофшкола

Нарис М. Павленка, фотографії М. Макаренка

УКРАЇНА мала серед багатьох дрібних панських садиб, розкиданих по всій території, де-кільки великих пишних резиденцій великих магнатів, як прим. Диканька, Хотинь, Яготин, Сокиренці й т. д.

Зараз мало що залишилося від усіх цих садиб після всіх бурь революції.

В східній частині сучасної Прилуцької округи містилось два таких великих гнізда: Сокиренці—Галаганів та Тростянець—Скоропадських.

Що можна сказати за минуле цих двох українських панських родів, окрім того що вони „вірно“ торгували волею свого народу, одержуючи від царів „ласки“, та „маєтності“ й т. д.

Так відомий Гнат Галаган за своє ренегатство царем Петром був щедро обдарований і різними „табакерками“ й „чинами“ й „маєтностям“ тоді ж р. 1716 він одержав у свою власність і цей великий маєток Сокиренці.

Багато тисяч душ кріпаків було у Галаганів. В 30-х роках XIX сторіччя Сокиренці відбудовують на модний тодішній зразок на широку ногу. Привезений з Москви архітект Дубровський виводить тут розкішний великий палац і інші будівлі в стилі Ампір. Гучне було тоді тут життя з виїздами, з балами й... з картинами кріпаччини.

Але все минає і зараз у цім великім маєтку міститься Агрономічна Профшкола. Зараз Сокиренці є єдиним великим панським маєтком, що цілком зупілів не зруйнованим.

Частину головного палацу займає музей, який утворено з художніх речей збірки Галаганів. „Калюженські селяне, як зруйнували маєток свого пана,—казали мені селяне,—так й ішли й до нас руйнувати наш маєток й ми на них з кулемета, з кулемета,—отак і відстояли його цілим“.

Справді яке це чудесне місце з старим, старим величезним парком, з багатьма будівлями, де можна вмістити не лише профшколу.

Перед головним під'їздом палацу як реліквії влади раніше стояли цілою низкою старі козацькі гармати, з яких не раз салютували панам, і які зараз спокійно лежать у музеї, лежать одні люфи, а колеса пішли служити іншим призначенням.

Два лафети від гармат, що стояли по виступам боків під'їзду, зараз похилились без колес, сумуючи за тим колишнім життям, коли до них під'їздило панство за сотню верст на бали, коли греміли музики й т. і. Одних слуг, як це видно з доданого тут знімку було в Сокиренцях не мало.

Слуги Сокиренського пана. Двадцять душ челяди мав один Галаган, як це видно з нашої фотографії. До цього й коментарів не треба додати

Чи то тоді було? А зараз у темні ночі сумно кричать у старому парку сови, яких чомусь, так багато в Сокиренцях і які викликають страшні тіні колишніх володарів цього гнізда. Але тут уже зароджується нове, молоде життя.

Це нове життя буйно розцвітає на старих панських гніздах і від старого лишається тільки згадка.

Хай кричать сови... Їхні крики—це зітхання розігнаного панства. Але переможна, весела пісня—гучніша за ці совині крики.

Вона буде лунати над Сокиренцями, її тільки буде чути і ніщо вже не нагадуватиме про колишнє життя-буття вельможного панства.

А ще далі на схід Прилуччини лежить друге велике гніздо, другого українського панського коdda Скоропадських—Тростянець. Це ж той самий маєток, про який Шевченко казав:

...І досі нудно, як згадаю.
Готический з часами дом.
Село обідране кругом,
І шапочку мужик знімає,
Як флаг побачить: значить пан
У себе з причетом гуляв.
Оцей годований кабан
Оцей ледащо-щирий пан
Потомок гетьмана дурного“...

Та хіба тільки одному Шевченкові було нудно згадувати ці маєтки? Усе трудяще селянство ховало в своїх серцях цю нудоту і призи́рство і глибокий-глибокий біль.

Зараз немає вже цього готичького дому, гнів народний до щенту зруйнував цей великий будинок на сотню кімнат.

Одиноко стовбичить лише вежа від цієї ганебної будівлі. Травою заросло зараз навіть це погане місце, де стояв будинок.

Але залишився абсолютно не тронутим цей величезний (щось із 170 десятин) парк.

Яке це розкішне місце на Україні.

Зараз маєток належить колгоспові й треба сказати, що парк переходить зразково.

Дуже характерним для цього парку є та до абсурду доведена думка зробити рельєфність місцевості штучно, висипавши різні горби й навіть цілі гори, на якій були помішані Скоропадські—ці визначні самдоури XIX ст. часом це дуже псує цей прекрасний парк з багатьма різної форми ставами й з деревами різних флор.

Парк цей мусить стати державним заповідником.

Вілгуляло у цьому парку пан-

Кам'яна баба, поставлена на високій, штучно висипаній горі в маєтку Тростянці, що належав колись Скоропадським

Та хіба тільки одному Шевченкові було нудно згадувати ці мавтки? Усе трудяще селянство ховало в своїх серцях цю нудоту і призи́рство і глибокий-глибокий біль.

Зараз немає вже цього готицького дому, гнів народній до щенту зруйнував цей великий будинок на сотню кімнат.

Одиноко стовбичить лише вежа від цієї ганебної будівлі. Травою заросло зараз навіть це погане місце, де стояв будинок.

Але залишився абсолютно не тронутим цей величезний (щось із 170 десятин) парк.

Яке це розкішне місце на Україні.

Зараз мавток належить колгоспові й треба сказати, що парк переходить зразково.

Дуже характерним для цього парку є та до абсурду доведена думка зробити рельєфність місцевості штучно, висипавши різні горби й навіть цілі гори, на якій були помішані Скоропадські—ці визначні самдоури XIX ст. часом це дуже псує цей прекрасний парк з багатьма різної форми ставами й з деревами різних фьор.

Парк цей мусить стати державним заповідником.

Відгуляло у цьому парку панство й „годі“!

На одній із штучно висипаних високих гір поставлено стародавню ще з дохристиянських часів кам'яну бабу, як поставлено їх і в інших місцях парку.

Коли ми оглядали цей парк, то дівтора з школи, що міститься в одному з будинків мавтку (зруйновано тут лише сам палац) весело бігала по саду, видалася з нами на високі штучно зроблені кручі, показувала нам різні речі в парку й розвідала про того панича—і діота (сина злощастного Павла) якого тут водили по парку ще в 1918 році.

Ми сиділи з діворою на височеннім горбі, висипанім за „пана“ ще, сиділи поруч з кам'яною бабою, яка дивилась спокійно кудись, як і тисячу років тому.

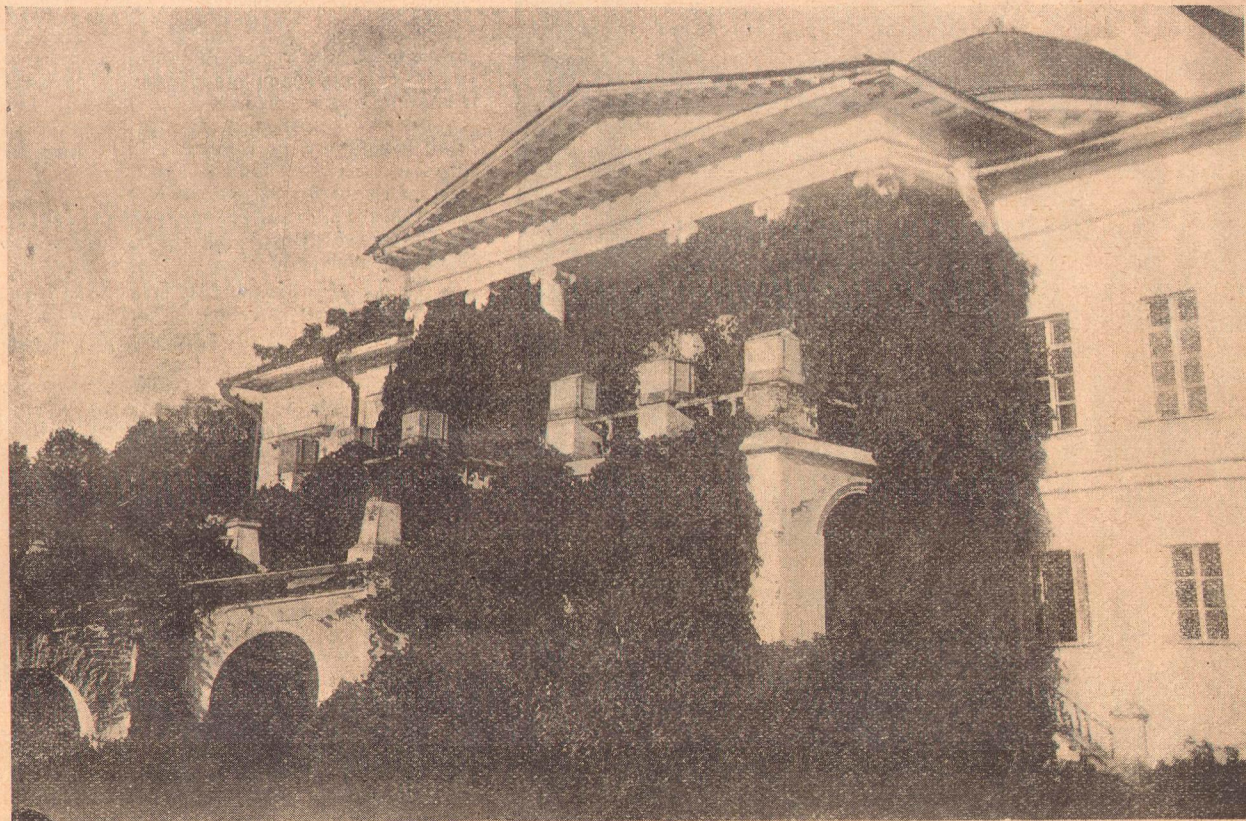
І буде ця баба дивитися іще може десятки, сотні років, бай-дужа до всього, до днів, до людей...

Височенний горб наче квітнув радісною діворою—цими пуп'янками нового, молодого життя.

М. Павленко

Кам'яна баба, поставлена на високій, штучно висипаній горі в мавтку Тростянці, що належав колись Скоропадським

Палац у Сокиренцях. Вид з парку. Вгорі, на веранді, у ящиках—мармурові ваз. Їх позабавано в ящики, щоб не було побито

УКРАЇНСЬКИЙ ПОРТРЕТ

Стаття В. Хмурого

Боровиковський. Портрет М. І. Лопухиної

В ЗАТИШНИХ стінах наших музеїв, де завжди вітає туга минулих днів і пахне глибиною давнини, сила ще недосліджених і остаточно незбагнаних мистецьких скарбів. Серед них чільне місце належить портретові, що становить багату й досить повну збірку пам'яток Української живописної культури від XI століття до наших днів.

Тисячі людей, перенесених з життя на полотно сотнями своїх і чужих майстрів від візантійського богомаза до віртуоза світотіни й колориту XIX століття. Це неоцінний культурний скарб, це свідки нашої минувшини мало не за тисячу років збережені через безліч воєн і політичних чвар дбайливою рукою антиквара для нащадків.

В своїх колірах, в зборах коштовних едвобів і парчі, в суворих рисах лиць і в нерушимої позі хранять ці портрети німі оповідання про те, як колись жили, як мислили і чим пишалися наші мож-

новладці. Ціла історія в барвах і персонажі від князя стародавньої Русі до цукрового короля, що тільки дев'ять літ тому загинув у полум'ї пожежі і диму Жовтня.

Їх повні залі в Київському музеї ім. Шевченка, вони в Харкові, Чернігові,

Київський Державний музей. Портрет П. С. Сулими, дружини Переяславського полковника, середини 18 ст.

Боровиковський. Портрет М. І. Лопухиної

нувшини мало не за тисячу років збережені через безліч воєн і політичних чвар дбайливою рукою антиквара для нащадків.

В своїх колірах, в зборах коштовних едвабів і парчі, в суворих рисах лиця і в нерушимих позах хранять ці портрети німі оповідання про те, як колись жили, як мислили і чим пишалися наші можновлатці.

Ціла історія в барвак і персوناжах від князя стародавньої Руси до цукрового короля, що тільки дев'ять літ тому загинув у полум'ї пожеж і диму Жовтня.

Їх повні залі в Київському музеї ім. Шевченка, вони в Харкові, Чернігові, Дніпропетровську, у Львові стоять розставлені урочистими рядами, як вік минав за віком дев'ять раз, серед річей і меблів своєї доби і свідчать про ті часи нашої шути, коли вона була на службі в церкви й пана.

Спочатку це власне не портрети, а лише той ґрунт, що підготував християнський культ для мистецтва портрету на Україні—напівсакральні фрески й мініатюри, розкидані по різних пам'ятках старого письменства, на стінах церков і монастирів князівської доби. Всі ці князі, княгині й княжата мало схожі на справжніх і розповідають про тодішнє життя однобоко. Не зброя бразкіт і гуки війн невинних, не гарячі коліри крові, не стогін і зойки бранців лунають з цих полотен, а тільки князівська богомільність, пиша та розкоші. На нас дивляться з них не грзні й хижі очі владарів князівської Руси, що в трепеті держали смердів, в походах коротали вік, добуваючи данину на учти казкові, що не знали впину своєї загреб'юстості, різали брат брата, син батька, а батко синів і всі гуртом душили посполитий люд.

Це лише богобоязні люди. Вони завжди „під богом ходять“. Будують церкви, моляться і коли кажуть себе малювати в цих церквах, то смиренними божими овечками припадають до ніг святого. Це лише відгомін тодішнього життя—князі про людське око.

Тодішній художник, перейнятий духом своєї доби, релігійним фанатизмом принесеним разом з християнством з Царгороду не хоче чути й бачити реального життя. Він дає портрети ідеалізовані, перепущені через призму домінуючого устремління. Тому його зовсім не цікавлять деталі обличчя,—він малює тільки загальні характерні риси його, а натов сть деталізує убрання, передає всі везерунки й оздобу, підкреслюючи його коштовність. Тому в постатях погорда, тавро пишноти й влади, як найвищий ідеал князів, що наслідували у всім візантійський двір,—навіть набоженський фанатизм і безоглядну віру в мертві догми засвоювали з відтам, хоча сами ніколи по суті не були ні богобоязними ні правовірними у християнстві.

Увесь цей період нашого портретного мистецтва, проте став гарним ґрунтом для його розвитку на далі, створивши традицію портретувати значних персон, що за кілька століть дала Україні великих майстрів пензля.

За середньовіччя, традиція ця ще міцно трималася церкви і, оббіраючи собі місцем її стіни, портретувала переважно фундаторів.

Цей період портретного мистецтва, хоч наскізь пересякнутий набоженством як і період князівської доби, хоч так само зв'язує портрет з церквою і малює часто й густо не живих людей, а якихось релігійних кастратів, проте більше за князівський відбиває справжнє життя доби.

Полковники, гетьмани й кошові не тільки слуги бога, а воєки—зброєю добути гроші, що на них будувались церкви. На війні придбані сукна й адамашки, що в них пишчаються полковниці й гетьманші. В кривавих січах заслужена та честь і слава, що поклала тавро гордині на мужні лиця панства. Вогнем пожеж блищать їх очі й

Київський Державний музей. Образ Покрови з портретом Богдана Хмельницького, кінця XVII ст.

самоцвіти на шаблях і вітром степу засмажені похмурі лиця. Вік лютих бойовищ за владу, церкву й за золото, вік боротьби, що спалахнувши за волю, — кінчалася неволею, загубивши одних панів — натомість висувала інших — дивиться з церковних стін і з темних рам полотен, таких же темних, як вся доба середньовіччя.

З часом, як народився торговельний капітал, почали міцніти міста і цехи, за козацькою старшиною пнеться міщанство й попівство, що хоче також бундючно виглядати для нащадків і прибирає войовничі пози, спираючись правицею замість шабел на паперіці і держучи в лівиці професійні перначі.

Портретів тисячі, для їх уже існують спеціальні цехи малярів, малюють їх по ремісничькій трафаретно, міняючи емблеми й аксесуари відповідно до соціального стану оригіналу. Портрет став модою, пихою багатого панства, Сангушків, Ржевуських, Вишневецьких, що мали їх цілі галереї.

Всі ці полотна ще пахнуть візантійською іконою, а фабрикуються по монастирських майстернях, та вже потроху проривається мистецтво, справжнє мистецтво пензля, принесене цеховими майстрами з заходу, з Голандії, Нмеччини й Італії. З'являється натуралістична трактовка в майстерстві, художник почина цікавитись особою, її індивідуальністю, її внутрішнім „Я“. З Італії йде через Галичину шляхетний спокій Тиціана, з Голандії гряде Рембрандт і якийсь майстер потів десь Лубнях, щоб відтворити свого патрона в його світляній гамі.

Повзеньки портрет оживлюють пейзажем, спочатку десь у куточку боязко, де далі більше аж він стає за тло всього портрету.

Само мистецтво XVIII століття потроху виходить на ширше поле, захвачує все ширші суспільні верстви: міщанство, нижче попівство навіть селянство. Тільки манера письма запізнюється сюди, як і всяка мода і тоді, коли панів малюють доморощені учні Тиціана й Рембрандта, тут працює й досі богомаз із Лаври.

Так іде до половини XVIII століття, коли в мистецтві образу на полотні у нас наводять кардинальні зміни.

Від того часу, коли козак Кирило Розум з „хохлом попав в цари“, а старшина козацька зробилася дворянством, коли на Україні остаточно встановлено кріпацтво — все талановите потяглося до північної столиці. Там тепер жили новонароджені й старі магнати, там лишень міг знайти зарібок і мистець. Україна стала великою провінцією, що лишень постачала гроші на балі й художників для увічнення коханців Катерини.

В мистецтві зайшла нова манера з одного боку під впливом західних майстрів, яких великі магнати запрошували робити свої портрети і які принесли до нас свою

високу техніку й незнані до того способи письма, з другою пізніше через руську академію, де виховувалось багато українських художників і де вони придбали академічну закраску в майстерстві.

В портреті другої половини XVIII століття остаточно вкорінився натуралізм. Ефектна поза, натиск на фактуру, аж до передачі прозорості випещених обличч та рук, оливкове тло, едваб, оксамит і золото заповнюють золоті багет „аристократичної“ доби українського портрету.

Цей період українського портретного майстерства дав нечувану кількість великих

Київський Державний музей. Портрет І. П. Гудима, 1755 р.

магнати, там лишень міг знайти зарплату. Українці ж, які не мали грошей, що лишень постачала гроші на балі й художників для увічнення коханців Катерини.

У мистецтві зайшла нова манера з одного боку під впливом західних майстрів, яких великі магнати запрошували робити свої портрети і які принесли до нас свою високу техніку й незнані до того способи письма, з другою пізніше через руську академію, де виховувалось багато українських художників і де вони придбали академічну зав'язку в майстерстві.

В портреті другої половини XVIII століття

остаточно вкорінився натуралізм. Ефектна поза, натиск на фактуру, аж до передачі прозорості випещених обличч та рук, оливкове тло, едвоб, оксамит і золото заповнюють золоті багетні „аристократичної“ доби українського портрету.

Цей період українського портретного майстерства дав нечувану кількість великих майстрів.

Це був розквіт мистецтва, породжений колосальним попитом через неймовірне збагачення жмені суспільства руками мільйонів кріпаків.

Нам бракує місця боляй перелічити значніших майстрів цієї доби. Їх було кілька генерацій. Перша працювала при кінці XVIII століття й дала Антропова, Лосенка, Кипрянського, Левицького і тисячі його манірних двірських дам та царедворців. Друга на початку XIX століття родила Боровиковського й сотні художників кріпаків.

Тут маємо ще мішанину органічних національних форм з принесеними західними — поруч з світовими шедеврами Боровиковського простенькі портрети часом нікому невідомих майстрів.

Друга чверть XIX століття стоїть під знаком академізму, хоча й менше позначився він саме на портреті, який тоді вважали за те саме, що нині фотографію. Знаменний цей період тим, що тоді припадає творчість Шевченка.

Аж ось — гряде новий владар земних утіх і злота — всесильний буржуа, а з ним нові два імена портретистів — Ілля Рєпін і Микола Ге.

З багет портретних поволі вже зникають випещені обличчя аристократів, ідуть купці, броварники, цукровики й інтелігенти.

Натуралізм ще дужче вкоріняється.

За натаками імпресіонізму Ге приходять „передвижники“, що зникають тільки з Мурашком — професіоналом портретистом, вихованим у Мюнхені.

Кінець-кінцем портретне майстерство занепадає, спалене разом з буржуазією в жовтневих загравах.

Прийшов до влади новий господар, пролетаріят — багато-мільйонна маса. Вона звичайно теж замовить свій портрет, але який — побачимо трохи згодом.

Київський Державний музей. Портрет І. П. Гудима, 1755 р.

Київський Державний музей. Портрет Ол. М. Дмитрієва-Мамонова, 1790 р.

Олесь Донченко

В Ч О Р А

І наснилось мені малому:
За вікнами ніч і гроза,
І матінка хилить поклони
В кутку, де сумні образа...

І наснилось колись малому
Що грім нашу хату розбив...

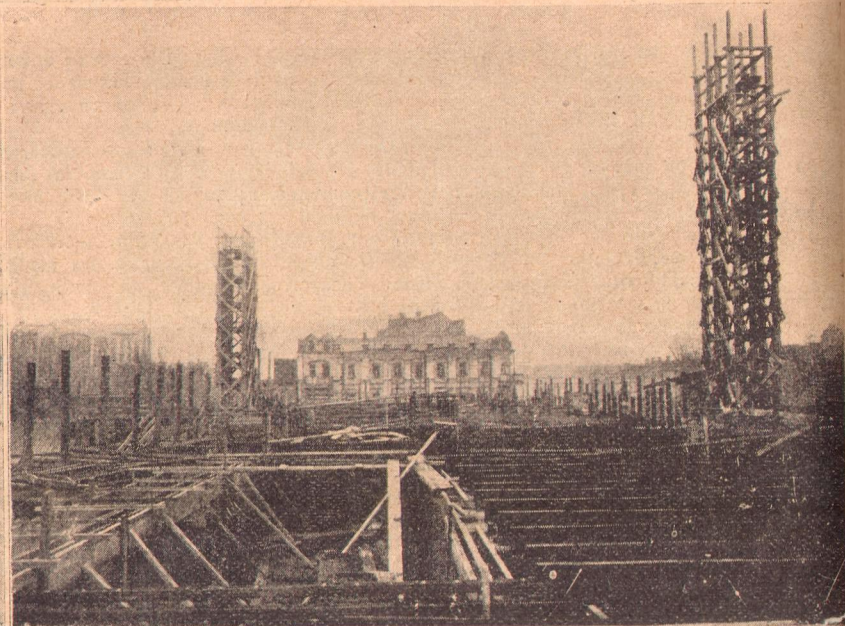
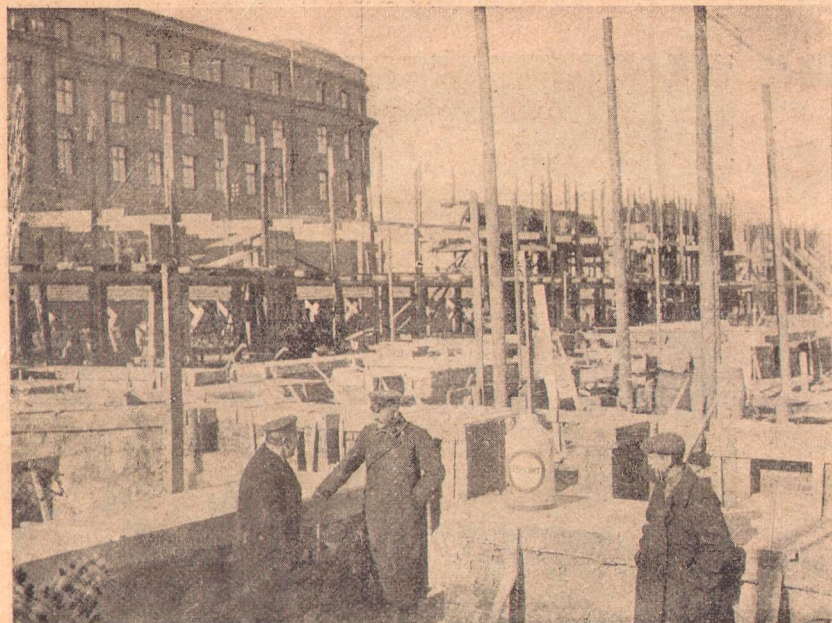
О, як тоді серце хололо,
І мало ві-сні від журби!..

І вчора, наснилось учора:
Село від набобів горить,
У відлиску матір сувора
Одна біля темних воріт.

Оточені ми ворогами,
Куди ж прямувати, куди?
Дав мені мати нагана:
„Вперед, мій синочку, їди!..“

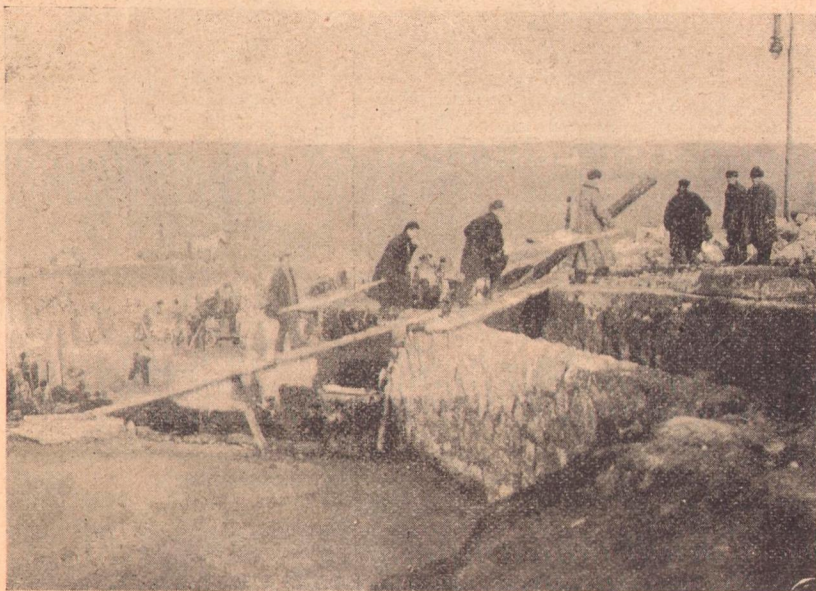
— О, мамо, іду я!.. — й суворе
В останнє цілую чоло.
Чи снилось, наснилось учора,
Чи може це вчора було?..

ПО УКРАЇНІ

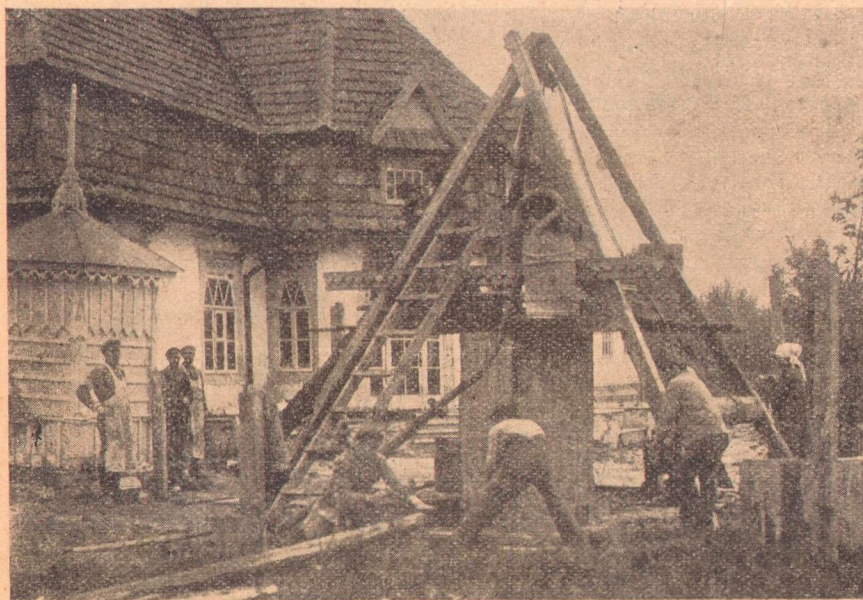

У Харкові, біля центрального вокзала, якраз проти управління південних залізниць, зараз будуються на цілий квартал великі будинки для залізничників. У цих будинках будуть жити харківські залізничники. Також буде з'осереджено тут всі культурно освітні залізничні організації Харківського вузла. На наших знімках—будівництво залізничних будівель

Нові водозливні спорудження на ст. Синельниково. Влітку дощем було розмито ці спорудження, а тепер тут провадиться велика будівнича робота, бо водокачка майже не працювала. На знімках ліворуч: один з моментів роботи. Праворуч: загальний вигляд будівельних робіт

В свій час в газетах писали про справу знаменитого миргородського курорта: сталося так, що вода з мінерального радіоактивного джерела перестала йти. Сталося це тому, що в щілину артезіанського колодязя хотіли кустарними засобами вставити нову «муфту». На наших знімках, ліворуч: забивають «муфту». Праворуч: селяне беруть воду.

НОВИЙ РІК НА СХОДІ

Японський мандрівний оракул, що продає „карточки щастя“

го дня“ ремісників у ріднім краї, дня новорічних танків та традиційної страви—каші з рижу з червоним бобом. Після великої хінської революції в 1911 році, коли скинено манчжурську династію, пробувано завести європейський новий рік в Хіні. Першого року революції в договірних гаванях хінських народ брав велику участь святкуванні у нового року. Та вже 1914-й рік привів із собою реакцію. Нахил до старих звичаїв і стилю був такий великий, що 1-е січня цього року обернулося в звичайний день, а новий рік за старими традиціями святкувалося 13-го лютого. Вже лаштування до цього дня показали, що хінський нарід поклав надолужити як слід два втрачені роки, коли він зрадив свої стародавні звичаї. Коли ти навіть

Наступний новий рік застав Схід серед завзятої боротьби за нове вільне життя проти тисячелітньої тиранії, задурювання релігією та звичаями. Кантонська та народні армії хінські успішно відвоюють одну провінцію по одній. Повстання на Яві це є загрозливе попередження колоній своїм метрополіям, що наступний новий рік може їм принести багато прикрощей. Та здобувши політичне визволення, народи Сходу ще довго перебуватимуть під впливом релігійних звичаїв, що глибоко вкорінилися в їхнє життя. Звичаї та свята розпорощених на величезних просторах народів Сходу дуже різноманітні, бо ці народи зазнали багато різних впливів. Регулярний обіг року, як одно з найважливіших природних явищ, святкується у всіх народів Далекого Сходу. Та цікава річ, що навіть самі дати зміни року, щей-то його початок і кінець, дуже відмінні в різних народів.

Тільки в Японії заведено від 1872-го року цивільний календар, а разом з цим і початок року від 1-го січня. За стародавнім японським звичаєм його святкується до 16-го січня, „свято-

гадів про перемогу Будди над облудними вчителями. Кому доводилося бачити пишні церемонії і „танки диявола“ у „Юнхо—Кунг“, храмі лам у Пекині, можуть уявити, що то є новорічні обряди у Тибеті, коли безмежні громади прочан від Бутана до Сіккіма, від Непала до Ладака, від середньої Хіни до степової Монголії в різноманітних і барвистих убраннях надають мозаїчного характеру і надзвичайної пишноти. На доказ того, що владу демонів переможено і новий рік почався під знаком світлого щастя, тров лам урочисто спалюють клапоть паперу.

Сіямці святкують новий рік 1-го квітня. Та цей день вважається здебільшого за офіційний святний день, — влаштовується паради, бенкети, вітання. Як і в багатьох східних державах, у Сіямі є прикрий контраст між офіційним та громадським життям, і цей контраст особливо позначається в день нового року. Народ святкує новий рік тільки через тиждень.

Ще пізніше святкують новий рік малайці на Малайському півострові і тубільна людність магометанської віри у Нідерландській Індії. Зміна року в них припадає в жовтні. Магометанський місячний рік не має звязку ні з якими природними явищами.

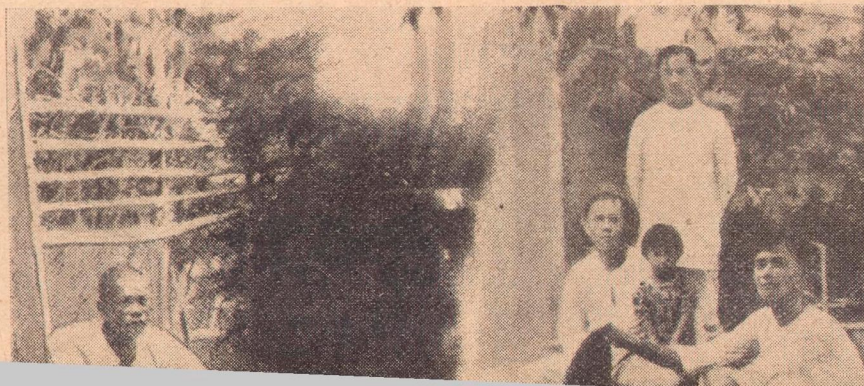
В жовтні тубільна магометанська людність святкує новий рік на Суматрі і Яві. Купується нові убрання,

Костюм для „диявольського танку“ в Тибеті

сплачується борги, чути беззастанний бренькіт у „піано“ музичний інструмент, дуже схожий на японське „кото“.

На Філіпінських островах новий рік святкується не в той самий час. Католики „філіпінське“ (найбільше плем'я їхнє це тагали на острові Лузон) вітають поворот року 1-го січня службою божою, неодмінною печенюю з свинини, туркотінням у тарабани, „замбомбами“ та іншими брязкотливими струментами. Молоді дівчата пишуться в строкатих, барвистих шовкових убраннях, чоловіки програють

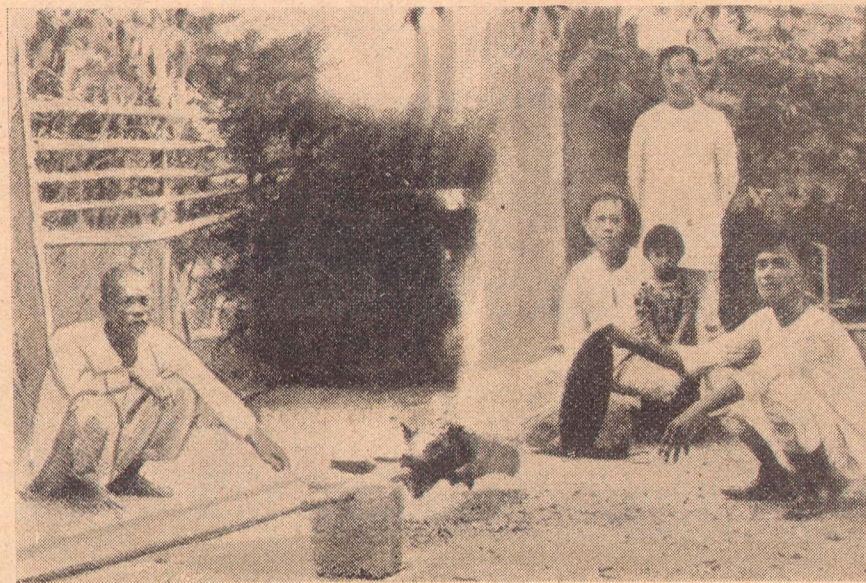
Японський мандрівний оракул, що продає „карточки щастя“

го дня“ ремісників у ріднім краї, страви—каші з рижу з червоним бобом. Після великої хінської революції в 1911 році, коли скинено манчжурську династію, пробувано завести європейський новий рік в Хіні. Першого року революції в договірних гаванях хінських народ брав велику участь святкуванні у нового року. Та вже 1914-й рік приніс із собою реакцію. Нахил до старих звичаїв і стилю був такий великий, що 1-е січня цього року обернулося в звичайний день, а новий рік за старими традиціями святкувалося 13-го лютого. Вже лаштування до цього дня показали, що хінський наріл поклав надолужити як слід два втрачені роки, коли він зрадив свої стародавні звичаї. Приказка: коли ти навіть за 1000 лі (хінська миля) від своєї домівки, то вертайся до дому, щоб відсвяткувати поворот сонця від зими до літа,—знову набрала сили. Знову з'явилися жертвовні дошки й вівтарі, таємничі вислови з червоних паперових літер на дверях та стовпах, брязкіт бубонів, гонгів і тарабанів, знову засичали заглушним тріскотом феєрверки. Ділове життя замерло цілком. Тільки найзлиденніші рікші—кулі не припиняли своєї щоденної тяжкої роботи.

За хінським календарем початок весни припадає завжди на новий рік. Отже є повір'я що на новорічні дні не повинно випадати снігу, ботоді багато з'явиться черв'їв, і пашниці буде шкода. Як що ж сніг випаде взімку то черви змірають, і небезпеки втратити врожай не буде.

Так само в Тибеті свято нового року „Лозар“ вважається за весняне свято. Тибетці зміну пори року мають за перемогу світла над нічною темрявою, за прокид заснулих засівів і за початок весни, хоча свято „Лозар“ походить, власне, від спо-

1872-го року цивільний календар, а разом з цим і початок року від 1-го січня. За стародавнім японським звичаєм його святкується до 16-го січня, „свято-його святкується до 16-го січня, „свято-

Печуть на рожні свинину, призначену для новорічних свят (Філіпінські острови)

Новорічні-забави японських салдат

Ще пізніш святкують новий рік малайці на Малайському півострові і тубільна людність магометанської віри у Нідерландській Індії. Зміна року в них припадає в жовтні. Магометанський місячний рік не має зв'язку ні з якими природними явищами.

В жовтні тубільна магометанська людність святкує новий рік на Суматрі і Яві.

Купується нові убрання, сплачується борги, чути безстанний бренькіт у „піано“ музичний інструмент, дуже схожий на японське „кото“.

На Філіпінських островах новий рік святкується не в той самий час. Католики „Філіпінос“ (найбільше плем'я їхнє це тагали на острові Лузон) вітають поворот року 1-го січня службою божою, неодмінною печеною з свинини, туркотінням у тарабани, „замбомбами“ та іншими брязкотливими струментами. Молоді дівчата пишаються в строкатих, барвистих шовкових убраннях, чоловіки програють останнє ієзо на боях півнів. Магометанська ж людність, особливо на островах Мінданао та Сулу, святкує місячний рік. На передодні нового року у провінції Моунтен на о. Лузон численні крамарі, що торгують собаками, заробляють великі гроші. Бо споміж усіх святочних страв жодна так не подобається, як сита собачина.

Та є й такі на-роти, що підчас зміни року не благають собі щастя на наступний рік, а дякують за торішнє: це є ай-носи у північних провінціях Японії, Хідака, Ібурі, Кусхіро та Такахі.

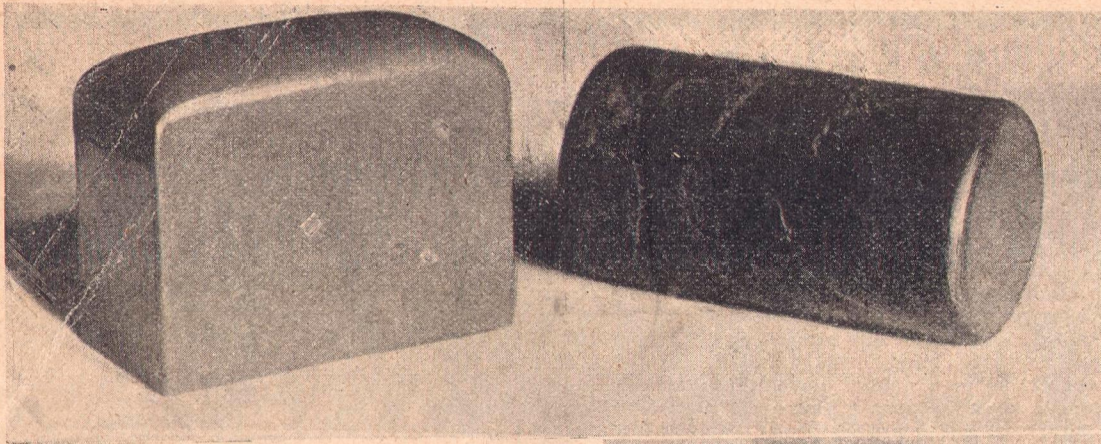
Після молитов влаштовується ведмежі ігри.

Знову говорячи про Японію, слід зазначити, що ніде на Сході новому року не надають такої ваги, як у Японії та Хіні.

Списувати велику силу новорічних звичаїв в цих країнах одібрало б тут занадто багато місця.

А.

САМОЦВІТИ

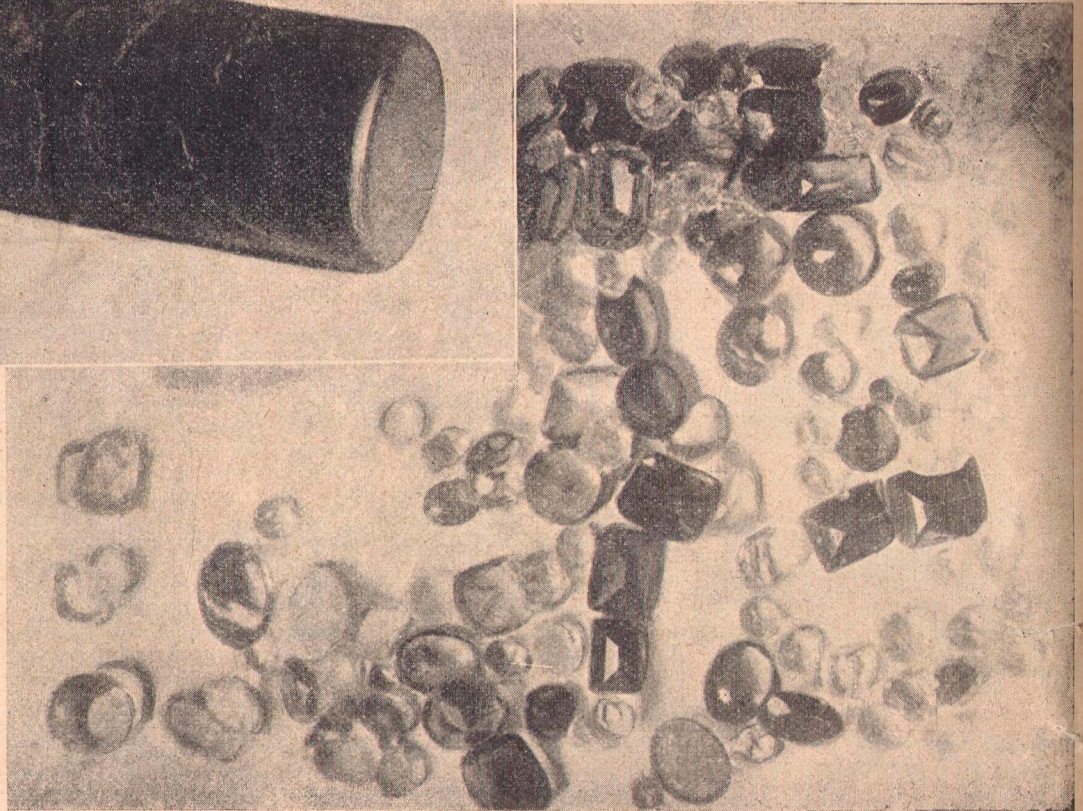
З НАДР неосяжних земель СРСР добувається всі коштовні камні крім діамантів.

Пурпурні гранати з мерехтучим у середині криваво-червоним сердечком, димчасті та позлотисті топази, ніжно-зелені хризоліти, синя, як небо, ляпіс - блакить, аквамарини коліром морської води, прозорі аметисти, зелені нефрити і ціла веселка барв—діаманти.

Усе це має великий попит закордоном, здебільшого в Парижі. Там купує їх, звичайно, жіноцтво буржуазних країн. Не такі коштовні камні, як—от; малахіт, рожевий оряець, смужастий окрокодіян, яшма та інші продаються на нашій внутрішній ринку. Усі оті прекрасні на колір мерехтливі брошки, всякі практичні прикраси зроблено з них на фабриках тресту „Радянські самоцвіти“.

До війни у нас ці самоцвіти тільки добувалося необроблені перисилалося за кордон, а звідти поверталися до нас вже обробленими прикрасами. Тепер же ми організували обробку їх у себе на Петергофській, Свердловській, Каливанській (Алтай) фабриках, даючи заробіток нашим робітникам та робітницям.

Але з цих коштовних камнів ми робимо не тільки різні оздобу, їх чимало уживається в промисловості в нас і за кордоном. У Кіштимі відкривається корундово-наждачна фабрика, перша в Союзі. Вона дасть ці мате-

Вироби з каливанської яшми

ріяли не тільки всій нашій промисловості, а й виготовлятиме їх на вивіз за кордон. Трест прямує не до збільшення виробу прикрас, а до переробки добутих ним коштовних мінералів для нашої промисловості, що де далі зростає.

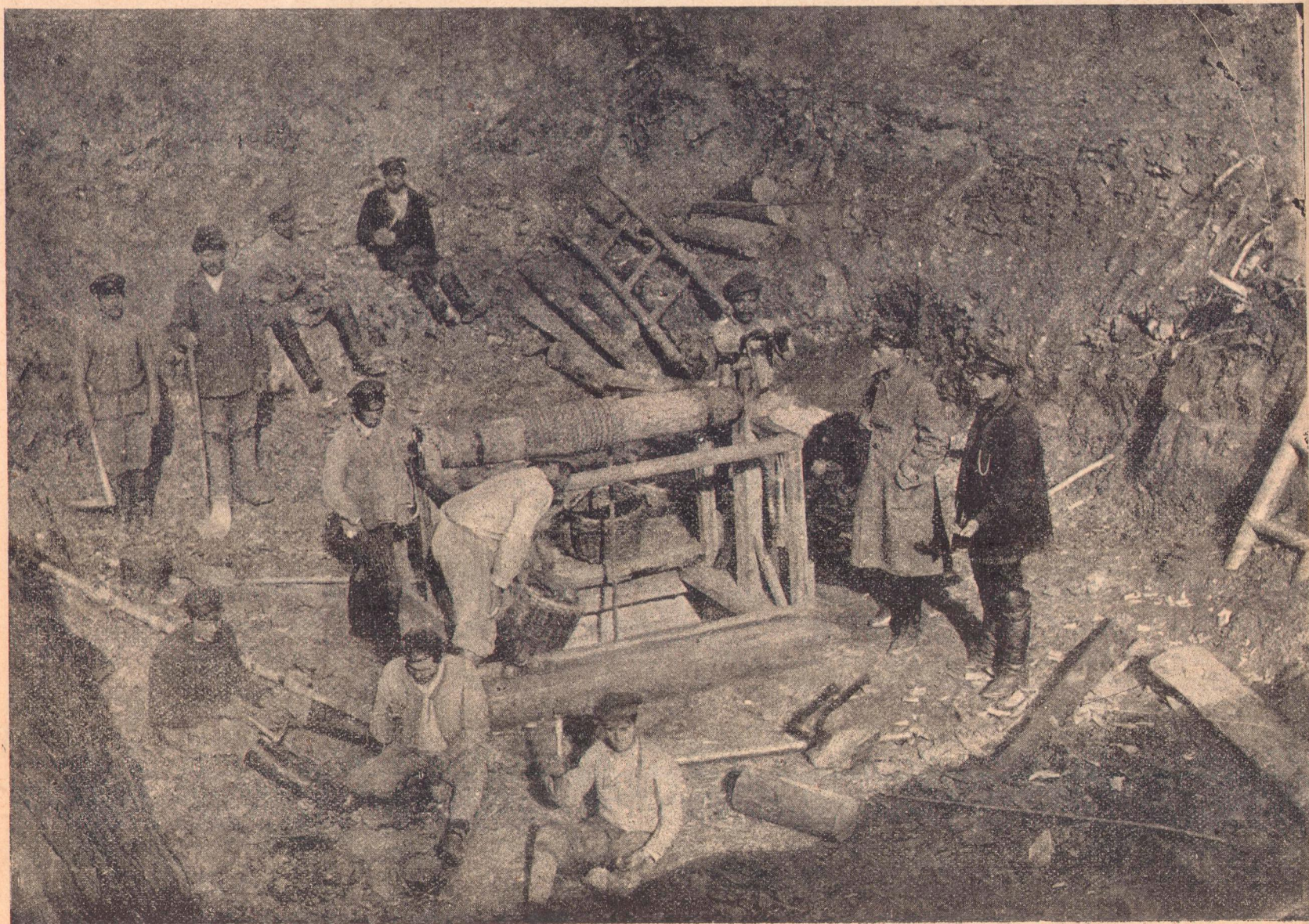
прикраси зроблено з них на фабриках тресту „Радянські самоцвіти“.

До війни у нас ці самоцвіти тільки добувалося необроблені перисалося за кордон, а звідти поверталися до нас вже обробленими прикрасами. Тепер же ми організували обробку їх у себе на Петергофській, Свердловській, Каливанській (Алтай) фабриках, даючи заробіток нашим робітникам та робітницям.

Але з цих коштовних камнів ми робимо не тільки різні оздобу, їх чимало уживається в промисловості в нас і за кордоном. У Кіштимі відкривається корундово-наждачна фабрика, перша в Союзі. Вона дасть ці мате-

Вироби з каливанської яшми

ріали не тільки всій нашій промисловості, а й виготовлятиме їх на вивіз за кордон. Трест прямує не до збільшення виробу прикрас, а до переробки добутих ним коштовних мінералів для нашої промисловості, що де далі зростає.

Шахта на Алтай, де копають самоцвіти

ЩО ТАКЕ Калорія?

Стаття Л. Оліна

ТЕПЕР, коли питання про складні речовини нашої їжі зробилися більш-менш відомими для широких верст суспільства—зробилося популярним і саме слово калорія.

Підприємства Народнього Харчування у нас та й приватні фабрики харчових припасів закордоном розцінюють свій крам по кількості калорій, що він має. Хатня господиня ретельно викреслює зі свого меню ті страви, що мають замало калорій.

Часто — густо якась знаменитість із спортсменського світу подає в інтерв'ю відомості про кількість калорій, що їй потрібно під час руху, або ж відпочинку, і чому ця знаменитість ілюструє практичними прикладами меню своїх обідів. Же не дивлячись на це, на таку популярність калорії, багато людей, що речі й не до речі вживають це слово, навряд чи уявляють точно значіння цього слова.

Дюсельдорфська виставка (у Німеччині), що недавно відбулася, поставила собі завданням з'ясувати широким верствам питання про те, що таке калорія й яка її функція.

Калорія, це є не що інше, як кількість енергії потрібної для підвищення температури одиниці води на один градус. Ця енергія виникає (утворюється) коли палити дрова, вугілля, газ то-що, а також і під час інших хемічних процесів, напр. обміну речовин в організмі людини, чи будь якої тварини. Отже як велика ця енергія? Більшість має досить слабе уявлення, аж доки не побачить наочного образу, як наприклад:

Всіх спортсменів хлопців з міцними м'язами, поволі підносять з підлоги вагу в 450 кілограм (біля 28 пуд.) на височінь одного метра. На цю роботу витрачена енергія, що рівняється одній калорії. Ще більш виразний і зрозумілий погляд того, яку енергію

Кількість калорій, яка необхідна організмові людини залежить від тієї роботи, що людина провадить. Під час 8-и год. роб. дня потрібно калорій для 1) гувльвіси—1900, 2) канцеляриста—2200, 3) рисувальщика 4) шевця, 5) кравця, 6) столяра, 7) каменяра, 8) пильщика, 9) футболіста і найбільше 10) дроворуба—5000.

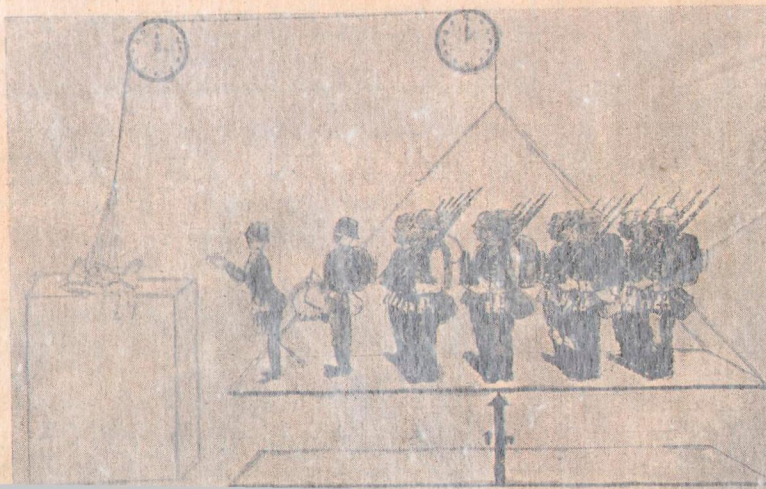
Окрім різниці в характері праці для встановлення кількості й складу їжі, мають велике значіння географічна широта та клімат. В холодному кліматі треба вживати більш їжі.

В той самий час, коли хінський кулі має денну пайку—1200 грам, що утримують 72 гр. білка, денна їжа ескімоса складається в середньому з 960 гр. тюленього й 250 гр. будь якого іншого м'яса, 110 гр. риби, 55 гр. ягід, й тільки 27 гр. хліба та 6 гр. цукру, що дають під час згорання загальну кількість 2640 калорій.

Така велика кількість азотистих речовин нам—європейцям, безумовно пошкодила б. Але ескімос все це добре переварює завдяки підвищеній витраті енергії в холодному кліматі. Проте він також може голодувати значно більший термін під час найхолоднішого періоду, коли взагалі їжі у нього обмаль.

У великій кількості моделей, різних препаратів Дюсельдорфська виставка дає картину хемічного складу багатьох харчових продуктів.

Не тільки кількість в їжі білків, живів, вуглеводів, але й квасів, хе-

речі й не до речі вживати це слово, навряд чи уявляють точного значення цього слова.

Дюсельдорфська виставка (у Німеччині), що недавно відбулася, поставила собі завданням з'ясувати широким верствам питання про те, що таке калорія й яка її функція.

Калорія, це є не що інше, як кількість енергії потрібної для підвищення температури одиниці води на один градус. Ця енергія виникає (утворюється) коли палити дрова, вугілля, газ то-що, а також і під час інших хімічних процесів, напр. обміну речовин в організмі людини, чи будь якої тварини. Отже як велика ця енергія? Більшість має досить слабе уявлення, аж доки не побачить наочного образу, як наприклад:

Всім спортсменів хлопців з міцними м'язами, поволі підносять з підлоги вагу в 450 кілограм (біля 28 пуд.) на височінь одного метра. На цю роботу витрачена енергія, що рівняється одній калорії. Ще більш виразний і яскравий приклад того, яку енергію витрачає немовлятко, коли кричить, плаче й репетує на протязі однієї години. Це показано на такому плакаті: з одного боку на вазі немовля, а з другого платформа. Дитина рухається й галасує. На платформі 19 салдатів цілком озброєні й отягнені у похилу форму. Вага кожного москаля 100 кілограм. Бачимо—енергії дитини, що витрачається на рухи та на галас на протязі однієї години,—цілком досить щоб піднести на 1 метр всеньке військо, що важить 1900 кілограмів (майже 120 пуд.)

Ця енергія рівна 4, 5 калоріям.

Звичайно енергія ця може утворитися тільки завдяки довгому та постійному постачанню необхідною їжею, що переварюється й згоряє у тілі й не тільки підтримує температуру тіла на рівні 37° Цельсія, але й дає потрібну енергію для фізичної та розумової праці.

Досвідами встановлено, що 1 гр. білка та 1 гр. углеводов (цукор та крохмаль), згоряючи дають 4,1 калорій, а в той же час 1 гр. жирів дає при тих самих умовах 9,3 калорій.

Звичайно, із цього не треба робити висновок, що тим краще чим більше жирів вживається організмом. А ні у якому разі!

Проте, можна зробити висновок, що людина, яка витрачає багато фізичної енергії повинна поволювати її підвищенням прийманням жирів.

Кількість калорій, необхідна організмові людини, надзвичайно різноматнітна і залежить від тієї роботи, що людина провадить. Дюсельдорфська виставка ілюструє цей мент досить влучно, вживаючи дерев'яні стовпчики різного розміру, височінь яких відповідає ржній потребі у калоріях при різних роботах. Себ-то яка робота, така й витрата енергії.

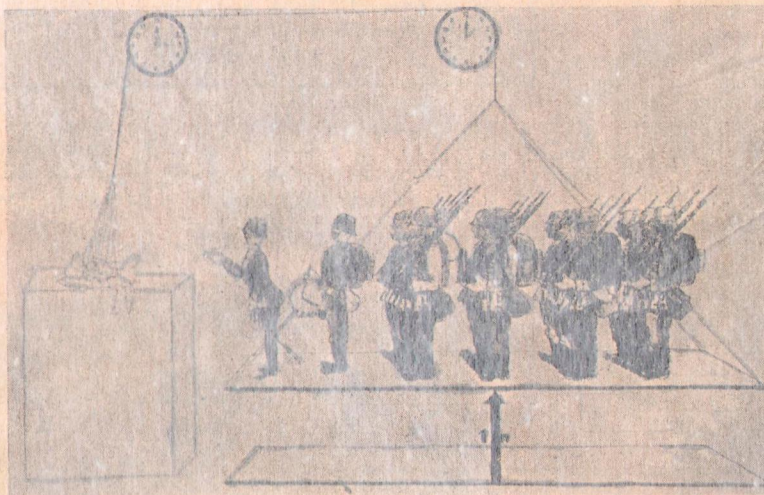
Перше місце по висоті займає дроворуб, який потребує щоденно 4900—5000 калорій, а нижче усіх канцелярист, для якого досить тільки 2200 калорій на день.

Ще нижче за канцеляриста стоїть звичайний гульвіса, для якого цілком досить 1900 калорій.

Далі вверху ідуть, кравець, що потребує 2260 калорій. Відповідно цьому людині, що робить конторську працю для повозалення досить 80 грам білків, 40 грам сала та 366 грам углеводов—щоденно; в той час коли їжа дроворуба повинна в собі мати при такій самій кількості білків в чотири рази більше жирів й і в два рази більше углеводов.

кліматі треба вживати більш їжі.

В той самий час, коли хінський

Енергії дитини, що витрачається на рухи та галас на протязі однієї години—цілком досить щоб піднести на один метр військо, що важить 1900 кілограмів

ходження жири—тваринного, чи рослинного—ліпші? Це питання меншого значіння ніж змішання жирів й правильне співвідношення ваги різноманітних продуктів, що складають їжу.

Закінчуючи, треба сказати, що можливо перебувати у здоровому тілі та працездатним при зовсім різноманітному виборі харчових продуктів. Ми бачимо це на прикладі студента-медика, котрий ретельно підібрав склад своєї їжі та вагу різних її частин й досяг того, що без найменшої загрози для свого здоров'я й сил почав вживати виключно продукти в сирому вигляді.

Він підібрав собі різні меню для часів фізичної роботи й часів розумової праці. В самій важкій праці йому щастило схоронювати повну працездатність, споживаючи тільки хліб, масло, сировину, горіхи, ін-жир, мед і молочні продукти. Все це, загалом узяти за його підрахунками, становило щоденно від 1562 до 2279 калорій.

кулі має денну пайку—1200 грам, що утримують 72 гр. білка, денна їжа ескімоса складається в середньому з 960 гр. тюленього й 250 гр. будь якого іншого м'яса, 110 гр. риби, 55 гр. ягід, й тільки 27 гр. хліба та 6 гр. цукру, що дають під час згорання загальну кількість 2640 калорій.

Така велика кількість азотистих речовин нам—європейцям, безумовно пошкодила б. Але ескімос все це добре переварює завдяки підвищеній витраті енергії в холодному кліматі. Проте він також може голодувати значно більший термін під час найхолоднішого періоду, коли взагалі їжі у нього обмаль.

У великій кількості моделей, різних препаратів Дюсельдорфська виставка дає картину хімічного складу багатьох харчових продуктів.

Не тільки кількість в їжі білків, жирів, углеводов, але й kwasів, хімічних основ і солів та особливо вітаміну має значіння для людини; має значіння також і кількість самої їжі. Кожен повинен пам'ятати, що лишок їжі також шкідливий, як і недостача її, й вибирати свою їжу відповідно цих даних. Питання про те, якого по-

Одна калорія—це енергія, потрібна для того, щоб піднести 425 кг. на височінь одного метра. Отже всі 8 спортсменів на малюнку витратили на піднесення ваги в 425 кг. рівно одну калорію

ПРО ВСЕ ПОТРОХУ

Велетенські електровози. У штаті Вирджинія (Північна Америка) вийшли нові велетенські електровози. Колеса в цих електровозах завбільшки 5 футів у прогоні. Який завбільшки сам електровіз, можна уявити собі, порівнявши його з людьми, що стоять на ньому.

Через океан човном. Французький майор де-Пасі зладив особливого човна з великим мотором і пропелером. Човен може на годину проплисти 90 миль. Цими днями де-Пасі лагодиться човном переплисти Атлантичний океан.

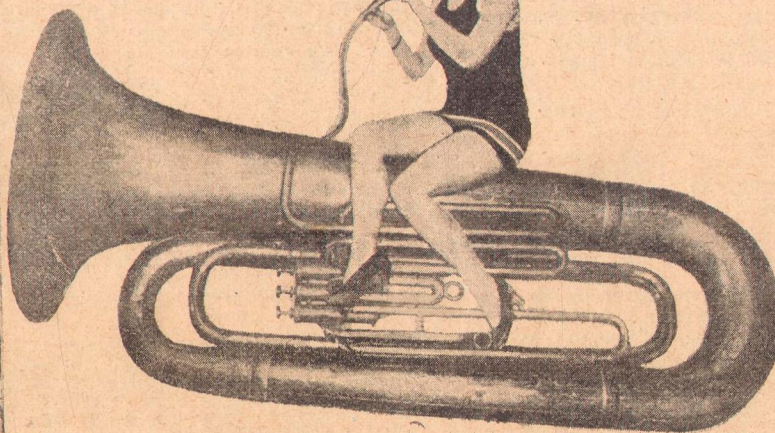
Жінка-чемпіон. Ім'я Елени Хількей по знаку всім американським спортсменам. Підчас недавніх змагань у Вашингтоні ця жінка виграла два перші призи.

Велетенські електровози. У штаті Вирджинія (Північна Америка) вийшли нові велетенські електровози. Колеса в цих електровозах завбільшки 5 футів у прогоні. Який завбільшки сам електровіз, можна уявити собі, порівнявши його з людьми, що стоять на ньому.

Через океан човном. Французький майор де-Пасі зладив особливого човна з великосильним мотором і пропелером. Човен може на годину проплисти 90 миль. Цими днями де-Пасі загодиться човном переплисти Атлантичний океан.

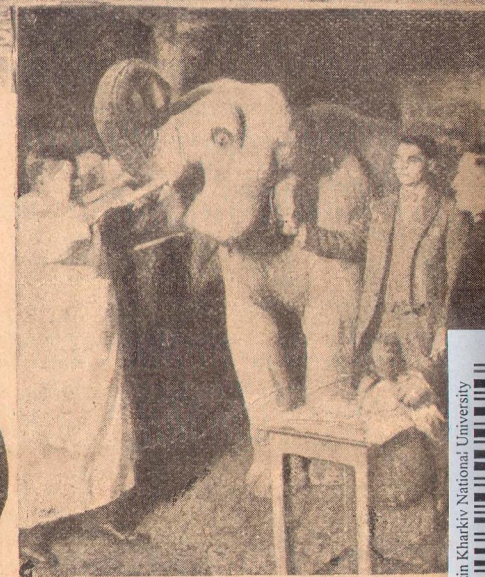

Полісмен на роликах. У Лондоні вранці буває такий великий вуличний рух, що полісменам часто-густо не можна буває вплинути порядку. Щоб запобігти цьому, англійська муніципальна рада постановила, щоб полісмени були на роликах.

Найбільший гелікон у світі. Цей велетенський гелікон є в Нью-Йорській опері. Легко собі уявити, з яким великим зусиллям доводиться музикантові грати на цей величезний інструмент.

Нова форма спорту. Цієї осені з модних курортів в Англії, у Сарборо, з'явилася нова форма спорту—їзда на буксирних лижах, щоб-то на порожній в середині металевій дошці, яку тягне за собою моторний човен.

Товстошкурый пацієнт. Недавно в Лондонському зоологічному саду трапився цікавий випадок. У слона заболів зуб, і його довелося вирвати. Розумна тварина терпляче, без сторонніх зусиль, стояла поки їй дантист виривав зуб.